

بسم الله الرحمن الرحيم

۱۳۸۲ / ۱ / ۲۰

وزارت اطلاعات و فرهنگ
جمهوری اسلامی ایران



دانشگاه علوم پزشکی زاهدان
دانشکده دندانپزشکی

پایان نامه جهت دریافت درجه دکتری دندانپزشکی عمومی

عنوان :

**بررسی نظرات دندانپزشکان عمومی دانشگاه علوم پزشکی زاهدان پیرامون
محتوای برنامه های آموزش مداوم جامعه دندانپزشکی در سال ۸۱ - ۸۰**

اساتید راهنما :

جناب آقای دکتر اباصلت برجی

جناب آقای دکتر غلامرضا حیدری باوقار

استاد مشاور

جناب آقای مهندس قنبری

نگارش :

علی فدایی حیدر آبادی

سال اجرا ۱۳۸۱

۴۵۸۶۰

شماره پایان نامه : ۲۳۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اسلام علیکم یا صاحب الزمان

تقدیم به :
آنکه در جوارش زیسته ام

تقدیم به :

پدر عزیزم

آنکه سپیدی مویش سبب سپیدی رویم شد

تقدیم به :

روح پاک مادرم

که یادش همواره در دلم جاودان است

روحش شاد و یادش گرامی باد

تقدیم به :

برادران عزیز و خواهران مهربانم

تقدیم به زیبا ترین و بهترین گل
زندگی ام :

مریم عزیزم

وقتی می خواهم زیبا ترین کلمات و جملات را
برایت بنویسم ذهنم یاری ام نمیدهد . چون
می پندارم ساده نوشتن مانند ساده زندگی
کردن زیباست . من برایت آرزو می کنم ساده
زیستن را به دور از هر دغدغه زندگی کردن و از
مسیم قلب بهار زندگی ات و شکوفایی گل
وجودت را به تو تبریک می گویم و تمامی گل
های مریم را تقدیمت میکنم

کسی که همیشه به یاد توست

تقدیم به :

خانواده همسر مهربانم

تقدیم به :

گل‌های خوش‌رنگ و زیبای بوستان زندگیم

پریا

9

دلارام

تقدیم به اساتید
بزرگوارم :

جناب آقای دکتر اباصلت برجی

جناب آقای دکتر غلامرضا حیدری باوقار

جناب آقای مهندس محمد رضا قنبری

که در تهیه این پایان نامه زحمات زیادی
را متحمل شدند

فهرست مندرجات

عنوان صفحه
چکیده فارسی

فصل اول

۱ مقدمه
۲ بررسی متون و مقالات

فصل دوم

۶ تعریف انواع برنامه های آموزش مداوم
۹ ضرورت اجرای برنامه های آموزش مداوم
۱۲ حیطه های پژوهش در آموزش
۱۷ تاریخچه آموزش مداوم

فصل سوم

۲۸ روش کار
۲۹ پرسشنامه

فصل چهارم

۳۲ نتایج

فصل پنجم

۴۷ بحث و نتیجه گیری
۵۱ منابع
۵۳ خلاصه انگلیسی

چکیده فارسی:

امروزه آموزش مداوم بعنوان یک ضرورت در جهان مطرح است و در کشور ما نیز بعنوان یکی از مترقی ترین قوانین نظام جمهوری اسلامی ایران می باشد که پس از طی مرحله آزمایشی به صورت قانون دائم درآمد و به موجب این قانون کلیه افرادی که در زمینه ارائه خدمات بهداشتی و درمانی فعالیت دارند موظفند، با طی دوره های آموزشی ضمن حفظ عملکرد حرفه ای به ارتقاء آن همت گمارند. این مطالعه از نوع توصیفی می باشد و شامل دو برنامه مدونی است که در دانشکده دندانپزشکی زاهدان برگزار گردید. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه ای شامل ۲۲ سوال بود که بین ۱۰۸ نفر دندانپزشک عمومی مرد و زن شاغل در بخش دولتی، خصوصی و یا هر دو بخش توزیع شد و از آنها درخواست گردید به هر یک از گزینه ها بر اساس موضوع و قالب جمله بندی در طیف، خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم، خیلی کم پاسخ دهند.

مطالب ارائه شده در برنامه های مدون و همچنین ساعات اختصاص داده شده برای هر مطلب را حد کم تا حد متوسط متناسب با نیازهای خود، میدانستند و با نظرخواهی در رابطه با مباحث مورد نیازشان برای ارائه در برنامه مدون بعدی موافق بودند و آنرا ضرورتی در جهت رفع نیازهایشان میدانستند.

نتایج نشان میدهد اکثر شرکت کنندگان عقیده داشتند محتوای برنامه ها و زمان اختصاص داده شده به آن تا کافی و نامتناسب است و بهترین روش ارائه مطالب را استفا ده از case report و پرسش و پاسخ می دانستند و بیشتر خواستار مباحث کار بردی بودند.

آنالیز اطلاعات در ارتباط با میزان دست یابی به اهداف نشان میدهد که ۶۰٪ محل برگزاری برنامه های باز آموزی، ۷۰٪ در صد میزان امتیاز تعلق گرفته شده، ۵۱٪ متناسب بودن محتوای برنامه ها با نیاز سنجی شغلی، ۶۰٪ شیوه اجرا، ۷۰٪ محتوای علمی برنامه ها را کم تا متوسط ارزیابی نموده اند.

مناسبترین روز برای برگزاری برنامه ها به ترتیب پنج شنبه (۶۱٪) و جمعه ها (۵۲٪) و بهترین زمان قبل از ظهر (۷۸٪) بیان شد بیشتر دندانپزشکان برنامه های یک روز مستقل پنج امتیازی را به برنامه

هکیده

برنامه های ۳ تا ۴ روزه ۲۵ امتیازی ترجیح دادند. از بین شیوه های آموزشی، بحث پیرا مون موارد بالینی بیشتر از سایر روشها مورد توجه قرار گرفت.

نیازهای آموزشی بر مبنای درخواست در پرسشنامه به ترتیب شامل پروتزه های دندانسی (۶۵٪)، جراحی (۵۵٪)، ارتودنسی (۴۷٪) پریو (۴۲٪). تازه های دندانپزشکی، تجهیزات و مواد جدید (۳۹٪) و اطفال (۲۲٪) بوده است.

با عنایت به نتایج این پژوهش و بمنظور بهتر نمودن برنامه های آموزش مداوم بایستی فاکتور ها و مواردی از جمله: دقت در انتخاب نوع مباحث، تنظیم مناسب زمانهای اختصاص داده شده برای هر مبحث، استفاده از نتایج نیازسنجی ها برای انتخاب مباحث، مطلع کردن قبلی شرکت کنندگان از رئوس مطالب و منابع مورد استفاده مد نظر قرار گیرد. این یافته ها و همچنین سایر تحقیقاتی که در این زمینه انجام شده است بیانگر آن است که تا رسیدن به اهداف مورد نظر این برنامه ها فاصله زیادی است که این کاستی ها را میتوان با انجام پژوهشهای مختلف شناسایی نموده و در رفع آن تلاش کرد

فصل اول

مقدمه

بررسی متون و مقالات

مقدمه:

آموزش مداوم به عنوان یک اصل و ضرورت انکار ناپذیر در جهان مطرح است چون با وجود پیشرفت سریع علوم ، اهمیت به روز نگهداشتن دانش دانش آموختگان بر همه روشن است. اکنون که حدود یک دهه از اجرای آن در کشور ما میگذرد یکی از راههای تعیین نیازهای آموزشی فارغ التحصیلان کسب نظرات ایشان در مورد ابعاد گوناگون فعالیت حرفه ای می باشد. با توجه به ضرورت بازنگری مستمر در برنامه های آموزش مداوم این مطالعه در راستای ارزشیابی برنامه های آموزش مداوم انجام گردید.

از آنجائیکه هدف از آموزش ، تغییر در رفتار است. امروزه یک تلاش همگانی در جهان برای یافتن موثرترین روشهای آموزش مداوم که بتواند در دندانپزشکان تغییر رفتار مناسب را ایجاد کند در حال انجام است . از نظر منطقی روشی را می توان قابل قبول دانست که بتواند مهارت بالینی دندانپزشکان را افزایش داده و باعث بهبودی اوضاع بیمار (Patient out come) گردد ، و اینکه آیا روش های موجود آموزش مداوم این توانایی را در ایجاد تغییرات لازم دارد هدف این دسته از مطالعات می باشد . اکنون که ۱۳ سال از اجرای برنامه های آموزش مداوم در کشور ما می گذرد ، ضرورت ارزیابی دقیق این برنامه ها ، تحقیق و پژوهش پیرامون آنها بعنوان یک نیاز اساسی حس می شود. در طی مدتی که از اجرای اینگونه برنامه های گذشته نظر خواهی هایی در هر دوره از شرکت کنندگان صورت گرفته است . ولی متأسفانه تحقیقاتی منسجم همانند آنچه در کشورهای پیشرفته انجام شده در کشور ما بسیار محدود است.

با توجه به نو پا بودن آموزش مداوم در جهان و جمهوری اسلامی ایران ، برای دستیابی به یک سیستم علمی و پویا و پایدار ، ضروری است به سوال ها و ابهامات آموزش مداوم کشوری در قالب پروژه های تحقیقاتی پاسخ داده شود در این راستا اداره کل آموزش مداوم جامعه پزشکی با ارائه اولویت های تحقیقاتی در صدد است برنامه ریزیهای آینده آموزش مداوم کشوری را بر مبنای نتایج پروژه های تحقیقاتی کاربردی استوار نماید.

بررسی متون و مقالات

ضرورت آموزش مداوم بویژه در عصر حاضر با وجود پیشرفت سریع علوم، اهمیت به روز نگهداشتن دانش دانش آموختگان بر همگان روشن است. اکنون که حدود یک دهه از اجرای آن در جهان می گذرد بیش از هزار مقاله در مورد آموزش مداوم از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۲ در مجلات معتبر بزرگ منتشر شده است. همچنین سی و هشتمین سمینار بین المللی پژوهش در آموزش پزشکی که در سال ۱۹۹۰ در ایالات متحده آمریکا برگزار گردیده نشان میدهد که آموزش مداوم در سالهای اخیر دچار تغییرات زیادی در مبانی نظری و متدولوژی شده است این تغییرات در مبانی نظری منعکس کننده نیازهای جدیدی است که در مورد چگونگی ارائه خدمات پزشکی و آموزش پزشکی ایجاد شده است. در کنار این تغییرات می توان از تحولات دنیایی که دندانپزشکان در آن مشغول فعالیتند یاد کرد. افزایش مصرف گرایی، افزایش قدرت و نفوذ بیماران، رشد گسترده روشهای تشخیصی و درمانی و تغییر در دیدگاه جامعه از طب و طبیب همگی نیاز به اتخاذ روشهای موثر و کارا و رفع مشکلات را در آموزش مداوم ضروری می سازد.

دانشگاه علوم پزشکی تهران در سال ۱۳۸۰ به منظور نیازها و روشهای آموزشی پزشکان عمومی تحقیقی انجام داد (۲) که این مطالعه به روش توصیفی-مقطعی بود و با استفاده از پرسشنامه ای معتبر و پویا در هنگام برگزاری برنامه های مدون توسط پزشکان عمومی تکمیل گردید بیشترین روش مورد درخواست: سخنرانی همراه فیلم (۵۲ درصد)، سخنرانی همراه با پرسش و پاسخ (۴۵ درصد) معرفی بیماران در حضور اساتید (۳۸/۴ درصد) و مناسبترین نوع آموزش به ترتیب الویت: برنامه های مدون (۵۸/۳ درصد) مطالعه مجله و کتاب (۴۵/۵ درصد) بوده است. ۴۹/۱٪ پزشکان مدت اجرای برنامه مدون را کمتر از ۳ روز و حداکثر ۴ ساعت در هر روز خواستار بودند. مطالعه دیگری که در دانشگاه علوم پزشکی ارومیه در سال ۱۳۸۰ انجام شد (۲) نشان میدهد که یادگیری باید تا پایان کار حرقه ای آرامه یابد و برای اجرای آموزش مداوم منابع لازم تهیه گردد. این مطالعه به

صورت توصیفی-تحلیلی جهت بررسی نظرات پزشکان عمومی در خصوص اهداف برنامه های مدون آموزش مداوم در دانشگاه علوم پزشکی صورت گرفت. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه بود که در بین ۵۶۰ نفر از شرکت کنندگان در برنامه های مدون توزیع گردید که پس از عودت مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و نتیجه ذیل حاصل گردید:

در کل اهداف برنامه های مدون آموزش مداوم در سطح متوسط و پایین ارزیابی شد. دانشگاه علوم پزشکی یاسوج تحقیقی پیرامون ارزیابی نظرات مشمولین آموزش مداوم نسبت به برنامه های بازآموزی پنج ساله دوم انجام داد (۲). پژوهش مذکور بصورت توصیفی-مقطعی بوده و ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه نظرخواهی از شرکت کنندگان بوده است که بین ۵۸۱ نفر توزیع گردید و با استفاده از نرم افزار spss مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. آنالیز اطلاعات در ارتباط با میزان دستیابی به اهداف نشان میدهد که ۶۰٪ محل برگزاری برنامه های بازآموزی و ۷۴٪ میزان امتیاز تعلق گرفته شده و ۵۱٪ متناسب بودن محتوای برنامه ها با نیاز سنجی شغلی، ۶۰٪ شیوا اجرا و ۷۰٪ محتوای علمی برنامه ها را خوب و بسیار خوب ارزیابی نموده اند.

مطالعه دیگری که تحت عنوان بررسی نیازها و روشهای آموزش دندانپزشکان از دیدگاه شرکت کنندگان و مشمولین در دانشگاه علوم پزشکی تهران در سال ۸۰-۷۹ انجام شده است (۲) که در این طرح ۱۹۰ نفر دندانپزشک پرسشنامه را تکمیل نموده اند که نیازهای آموزشی بر مبنای اولویت بندی درخواست در پرسشنامه به ترتیب شامل: پروتوزهای دندانی (۶۱٪)، ترمیمی و زیبایی (۶۰٪) و بیشترین روش مورد درخواست: سخنرانی همراه با پرسش و پاسخ (۵۶/۳٪)، کارگاه آموزشی (۴۲/۱٪) مناسبترین نوع آموزش به ترتیب اولویت: برنامه مدون (۵۱/۶٪)، مطالعه خودآموز (۲۶/۳٪) بوده است و همچنین ۶۱/۱٪ دندانپزشکان مدت اجرای برنامه ها را کمتر از ۳ روز و ساعات اجرای برنامه ها حداکثر ۴ ساعت در هر روز ترجیح داده اند.

مطالعه دیگری که توسط دانشگاه اراک در سال ۱۳۸۱ تحت عنوان بررسی عوامل ایجاد انگیزه در پزشکان عمومی به منظور شرکت در برنامه های آموزش مداوم انجام شد (۲) نشان میدهد که هرچه به پزشکان اجازه مشارکت و اظهار نظر در برنامه ها داده شود و برنامه ها از نظر زمانی و مکانی

برای آنها مناسب تر باشد امکان ایجاد انگیزه بیشتر خواهد شد. همین طور تناسب آموزش ها با نیازهای درمانی بیماریها ی کثیرالوقوع و نیز ارائه شیوه های مداوای جدید و اصلاح روند تشخیص و درمان اشتیاق آنان را بر می انگیزد.

مطالعه که توسط دانشگاه علوم پزشکی آذربایجان شرقی تحت عنوان تعیین نیاز های آموزش مداوم پزشکان عمومی انجام گرفت (۲) که در این پرسشنامه بطور تصادفی بین ۶۰۰ نفر از پزشکان استان توزیع شد و ۴۰۷ پرسشنامه جمع آوری و نتایج بدست آمده عبارتند از :

مناسبتترین روز برای برگزاری برنامه ها به ترتیب پنج شنبه و جمعه و بهترین زمان قبل از ظهر (۷۸٪) بیان شد. بیشتر پزشکان برنامه های یک روزه مستقل پنج امتیازی را به برنامه های ۴ تا ۵ روز ۲۵ امتیازی ترجیح دادند. از بین شیوه های آموزشی، بحث پیرامون موارد بالینی (۵۲٪) بیشتر از سایر روشها مورد توجه قرار گرفت (۱).

مطالعه دیگری که تحت عنوان بررسی نظرات پزشکان عمومی پیرامون محتوای برنامه های مدون آموزش مداوم پزشکی در دانشگاه علوم پزشکی زاهدان انجام گرفت که پرسشنامه ای شامل ۲۹ سوال در باره محتوای ۳ برنامه مدون تهیه گردید و در اختیار ۱۵۶ نفر پزشک عمومی شرکت کننده در این برنامه ها قرار داده شد. نتایج نشان میدهد که اکثر شرکت کنندگان محتوای برنامه ها و زمان اختصاص داده شده به آن را ناکافی و نا متناسب اعلام کردند و خواستار حق انتخاب مباحث با نیازهایشان و نیز ارائه مباحث فصلی و بومی هر منطقه شدند (۲).

با توجه به درک ضرورتهایی که در بالا ذکر شد. در ایران نیز قانون آموزش مداوم بعنوان یکی از مرفی ترین قوانین پس از طی مرحله آزمایشی بصورت قانون دائم در آمده است (که به موجب این قانون کلیه افرادی که در ارائه خدمات بهداشتی درمانی نقش دارند موظفند با طی دوره های آموزشی ضمن حفظ عملکرد حرفه ای به ارتقاء آن همت گمارند).

اگر چه عملکرد مثبت دست اندرکاران قانون باعث توجه جهانیان به کشور ایران شده است. اما هنوز برنامه های آموزش مداوم کشورمان در رسیدن به اهداف نهایی خود با مشکلات و موانع فراوانی مواجه است. این مهم نه تنها ریشه در ساختار تشکیلاتی، بودجه ای و برنامه ریزی مجریان این

برنامه ها دارد بلکه مشکلات حرفه ای مشمولین قانون (عمدتاً دندانپزشکان جوان) بعضاً باعث سلب یا کاهش انگیزه فراگیران شده است .

اهداف کلی:

- ۱- ارتقای سطح کیفی برنامه های آموزش مداوم
- ۲- فعال نمودن دانشگاههای علوم پزشکی کشور در امر پژوهش در آموزش مداوم

اهداف ویژه

- ۱- بررسی نظرات مشمولین پیرامون محتوای برنامه های آموزش مداوم
- ۲- بررسی نظرات مشمولین پیرامون اجرای برنامه های آموزش مداوم

نوع مطالعه : توصیفی

جمعیت مورد مطالعه : کلیه دندانپزشکان عمومی که در دو برنامه مدونی که در دانشکده دندانپزشکی زاهدان برگزار شد شرکت کرده باشند .

روش نمونه گیری : سرشماری

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات : استفاده از نرم افزار spss

ملاحظات اخلاقی : ندارد

باید دانست با ارزیابی دقیق روند جاری می توان آینده را پیش بینی کرد و می توان آینده را خود آفرید